

javni red in na javno razpoloženje, kolikor se ustvarjajo in utrjujejo elementi preprirov in razkola med različnimi deli prebivalstva, medtem ko zahtevajo splošni interesi kulture in napredka, da naj bodo ti deli enodušni in složni v vrhovno svrhu miru med državljani in skupnega blagostanja;

videvši člen 3. občinskega in pokrajinskega zakona

odreja:

Od 24. oktobra do nove naredbe se v istrski pokrajini prepoveduje izdajanje in razpečavanje listov, tiskanih v slovenskem ali hrvaškem jeziku, ako ni-

Nasilje Italije nad jugoslov. listi se širi.

Italijanski kulturonošci so izdali sledeče nove odredbe:
Št. 041-5323.

Prefekt tržaške pokrajine

ker je umestno, da se še pospeši stopljenje elementov, ki tvorijo to pokrajino;

ker je temu stopljenju med drugim v oviro to, da se objavljajo novine v neitalijanskem jeziku, ki so zato razumljive samo majhnemu delu prebivalstva;

ker je za državo in vse državljane koristno, da se ne tvorijo ali vzdržujejo v državnih mejah narodni partikularizmi, ki bi po zadržanju svojih organov delovali proti svrham mirnega sožitja obmejnega prebivalstva;

videvši člen 3. občinskega in pokrajinskega zakona

ukazuje:

Od 24. oktobra t. l. naprej bodo vsi listi, ki so se doslej

majo popolnega italijanskega prevoda naslovov, člankov, sporočil, naznanil itd. Za prevod se morajo rabiti prav enake črke, kakor se rabijo za izvirnik.

Omenjeni listi, ki bi ne imeli takega prevoda, bodo zaplenjeni in prestopki se ovadijo sodnemu oblastvu radi postopanja po zakonu.

Gospodu kvestorju v Pulju, gg. podprefektom in županom pokrajine, poveljstvom kr. karabinijerjev ter uradnikom in agentom javne varnosti je naloženo strogo izvrševanje pričujočega odloka.

Prefekt:

Giannoni s. r.

v tej pokrajini izdajali v neitalijanskem jeziku, morali imeti poleg italijanskega prevoda naslova celotni in odgovarjajoči prevod člankov, priobčil, naznanil itd., ki bo moral slediti neposredno vsakemu članku ali vsakemu ločenemu odstavku. Za preprevod se morajo rabiti prav enake črke kakor so rabljene za izvirnik.

Radi tega se zasežejo vsi listi, v katerih ne bi se povsem ali deloma upoštevala ta odredba, in proti prestopnikom se bo postopalo po zakonu.

Uradnikom in agentom javne sile je naloženo izvrševanje navzočne odredbe.

V Trstu, 22. oktobra 1923.

Prefekt:

Crispo Moncada s. r.

treba uputiti Odboru za rezolucije po referatu g. Fr. Turica, pošto je predlog u nerazdvojni vezi sa pomenutim referatom.

II. Predlog Ferijalnog Učiteljskog Saveza da se izdejtstvuje povlastica, da članovi ovog saveza mogu i pojedinačno putovati na državnim željeznicama i parobrodima.

Odbor je mišljenja, da je ovaj zahtev opravdan i da ga treba preporučiti Glav. Odboru.

III. Predlog Povereništva Sarajevo.

1. Da se zahtevi o izjednačenju udatih učitelja i pogledu nagrada uputi Odboru za rezoluciju.

2. Da se novom Glavnom Odboru stavi u dužnost da izdejtstvuje naređenje od pokrajinske Uprave u Sarajevu, da se školski paušal podaje školskim upraviteljima i starešinama kvartalno.

3. Da se stavi u dužnost novoj Upravi Udruženja da izdejtstvuje učiteljima povlasticu za vožnju na željeznicama i parobrodima bez ograničenja broja putovanja;

4. Da se pitanje o upraviteljskim dodacima kao i dodacima poslovođa mesnih školskih odbora reguliše zakonodavnim putem jednoobrazno za celu zemlju;

5. Po pitanju honorara za rad sa alfabetima, poludevnom nastavom, a uopšte prekobrojnim časovima, odbor je mišljenja da bi trebalo insistirati na tome da se svaki ovakav rad honorirše isto onako, kao što se radi po gimnazijama;

6. Odbor je mišljenja, da bi Novi Glavni Odbor imao za jedan od najglavnijih zadataka, da budnim okom prati svako premeštanje nastavnika u toku školske godine, i da svima silama nastane, da se u buduće onemoguće partiska progiranja nastavnika.

7. Da Novi Glavni Odbor na zgodan način učini predstavku merodavnim faktorima, da se u buduće izbegava prikupljanje od učenika dobrovoljnih priloga za ma kakve prosvetovne humanitarne ciljeve; i

8. Da se Novi Glavni Odbor angažuje, da se bosanskim učiteljima pribavi puna važnost postojećeg naređenja Min. Prosvete, o uplati u penzioni fond.

IV. Predlog Povereništva Zagreb.

1. Odbor je mišljenja da skupština sa gnušanjem osudi postupak pokrajinske Uprave u Zagrebu, koja je iz stranačkih razloga proganjala najstaknutije prosvetne radnike u Hrvatskoj, koji su se naročito eksponirali na stvaranju i održavanju narodnog jedinstva. Slučaj sa g. Lesarom, koji nije mogao postati ravnajući učitelj, dok nije napustio Jugoslovensko Učiteljsko Udruženje, najbolje pokazuje prave tendencije onih, kojima je bila poverena u današnjici uprava nad školama i učenicima u Hrvatskoj.

Predlog Povereništva Ljubljana.

Odbor smatra da je predlog Slovenačkih učitelja potpuno opravdan; da se Novi Glavni Odbor angažuje kod merodavnih, te da se zahtev nemačkog poslanika g. Šacera u pogledu otvaranja nemačkih škola u Sloveniji potpuno odbije, jer grupisanje Nemaca koji žive u Slovenačkoj nije isto kao i u Vojvodini gde im je ovo pravo priznato.

Po predlogu g. Mih. Stefanovića Skupština rešava da se onemoguća i otvaranje talijanskih škola v Dalmaciji.

VI. Predlog Povereništva Split.

Ovaj Odbor mišljenja je, da je opravdan zahtev Povereništva — Split po kome treba Novi Glavni Odbor, da nastane kod merodavnih da se obustavi izvršenje naređenja o obaveznom vodenju učenika u crkvu svake nedelje i praznika i da ovo važi samo za državne praznike.

2. Smatramo, da je opravdan i zahtev o naročitom izuzimanju u pogledu povećanih dodataka učitelja Zadarske ekonomske zone. Ovo je tako i bilo do evakuacije po Rapalskom Ugovoru, kada su ovi dodaci ukinuti. Prema ovome je na Novom Glavnom Odboru da se ova nepravda bar privremeno popravi.

VII. Dopune predloga Povereništva Zagreb.

1. Odbor nalazi da je opravdan zahtev toga povereništva da se: Sve nepravde učinjene Učiteljstvu u Hrvatskoj još u toku ovoga meseca poprave, kako bi se napaćenim drugovima dala puna satisfakcija i ako bi se kod sviju pobornika velike državne misli potpuno povratila

ona vera, koja je kod mnogih pokolebana postupcima bivšeg šefa Prosvete Bosanca.

3. Odbor misli da je umestan predlog Povereništva — Zagreb da se Novom Glav. Odboru stavi u dužnost da on nastoji, te da se osobni referenti kod Odeljenja za Prosvetu u Zagrebu čim prije smene, jer su oni sukrevci progona nacionalno ispravnih i favoriziranju anacionalnih i separatističkih učitelja u Hrvatskoj i Slavoniji, a da se za referenta za osobne stvari povjeri ljudima, koji će imati pred očima staleško, narodno i državno jedinstvo.

VIII. Predlog Izabranog Odbora.

1. Zahtevamo od nadležnih faktora, da se postavljanje učitelja u Hrvatskoj i Slavoniji vrši bez obzira na konfesiju učitelja i dece. Na ovaj način bi se moglo odmah pristupiti spajanju bivših veroispovednih Srp. škola sa ostalim državnim školama državnog nastavnog jezika;

2. Da bi se olakšao rad Glavnih Skupština i Kongresa, Odboru je čast predložiti III Skupštini: da se donese odluka po tome, da se u buduće na skupštinama ne čitaju izabrane stručne rasprave, već da se ove štampaju u družinskim organima najmanje na mesec dana pred skupštinom, a da se na skupštini po njima vodi samo diskusija i donose rezolucije. Na ovaj način svaka bi se stvar mogla bolje pretresti, a dobijalo bi se mnogo i u vremenu i radu.

Zahvaljujući Skupštini na ukazanom poverenju, čast nam je moliti je da prihvati ove predloge.

Predsednik
L. Jelenc.

Izvestilac

Duž. Anđelković.

Članovi: Nik. Brković, M. Stambolija i Krsto Perović.

Splošne vesti.

— Prihodnja številka izide 6. novembra in prosimo za nujne rokopise (vabila na društvena zborovanja) najkasneje do nedelje — da jih imamo ta dan že v roki.

— **Ljudska visoka šola v Ljubljani.** Prav pojmovana naloga »Ljudske visoke šole« je ta, da se mladini v pošolski dobi in pa odraslim obojega spola na znanstven, a vendar razumljiv način govori in proži prilika za porazgovor o visokih vprašanjih, ki se tičejo življenja in ki pogostoma stopajo pred vsakogar izmed nas, in sicer ne toliko v kolikor izvršuješ ta ali oni poklic, ampak osobito v kolikor si človek, oziroma sočlovek, državljan, Slovenec, svetovljan. Ljudska visoka šola ne podaja torej strokovnega znanja, to je znanstvenih resnic s tega ali onega področja samih in tudi ne poklicnega, to je takega znanja, ki bi se dalo v dotičnikovem poklicu praktično porabiti; kaj takega ima gojiti strokovna ali ljudska in meščanska šola ali v ta namen prirejeni »tečajji« (kurzi). Ljudska visoka šola marveč podajaj svojim poslušalcem, kakor premissljeno svetuje znameniti filozof in sociolog M. Scheler (»Universität und Volkshochschule«), znanstvo v takih živih sintezah, da bo v stanu celega človeka izobrazevati in oblikovati, njegovo dušo oplojevati in bogatiti. Zato pa bi s pravim duhom prošinjena ljudska visoka šola bila pred vsem drugim poklicno izobrazevališče za vse plasti našega naroda, zlasti za delavca, ki je ob modernem načinu industrijskega dela postal stroj, moral postati stroj, ker je to delo čestokrat takšno, da ga ne izvršuje človek, temveč — samo njegova roka ali noga. In z ozirom na delavca se izobrazevalni problem glasi: na kak način bi kdo, ki je v svojem poklicu le kolese, izven poklica lahko bil obenem človek? Da bi se na tak, drugod že upeljan način začelo tudi izobrazevanje našega ljudstva, priredi »Akademski socialno-pedagoški krožek« za širje občinstvo ciklus predavanj, ki bodo med seboj vezana po idejni niti: socialni in etični prepored! Predavanja se bodo vršila na univerzi ob nedeljah ob 10. uri dopoldne ter se začno dne 4. novembra, in sicer bodo pod vidikom »socialni in etični prepored!« ter v nastopnem redu predavali: O potrebi nove orientacije (univ. prof. dr. K. Ozvald), — O zgledeh iz živalstva (univ. prof. dr. I. Hadži), — O življenjskih temeljih rodbine (dr. A. Breclj), — O zakoniti zaščiti rodbine in dece (univ. prof. dr. J. Polec), — O osnovnem šolstvu (gdč. A. Štebijeja), — O strokovnih šolah (univ. prof. ing. Jar. Foerster), — O srednji šoli (višji šol. nazd. I. Wester), — O grozečem nastava-

Enodušna obsodba italijanske šolske politike v našem parlamentu.

Na seji skupščine dne 27. oktobra t. l. je najprej posl. dr. Holmjec urgiral pri skupščinskem predsedniku, zakaj se njegovo vprašanje na zunanega ministra ne stavi na dnevni red. Naglašja, da je usoda naših bratov v Istri od dne do dne obupnejša in žalostnejša, dočim smo dali mi Italijanom v šolskem vprašanju še koncesije. Protestira pred vso Evropo proti italijanskemu barbarstvu. (Viharno ploskanje. Burni klici: Sramota! Kje je italijanska kultura?). Opozarja na odredbo prefekta Furlanije in tržaške oblasti glede dvojezičnosti slovanskih časopisov v Primorju. (Posl. Wilder: »Naj se takoj prekinejo pogajanja z Italijo!« Viharno pritrdjevanje). Prosi predsednika, naj vpliva na ministra Ninčiča, da čimprej od-

govori na tako važna vprašanja, ki so jih stavili tudi nekateri demokratski poslanci.

Povodom tega upita se je vsa zbornica enodušno strnila v odločno manifestacijo za pravice našega naroda v Juljski Krajini. Na diplomate, ki so se nahajali v loži in na vso publiko je ta manifestacija napravila globok vtis. Ko so nekateri diplomati pozneje posetili zunanje ministrstvo, so se očitno prepričali, da je vlada vsled odločnosti parlamenta v silno težavnem položaju napram italijanskim predlogom in da so Italijani s svojimi najnovejšimi nasilstvi skoraj popolnoma pokvarili atmosfero za razgovore o Reki.

Predlogi sprejeti na glavni skupščini in kongresu UJU v Ljubljani.

Izbrani članovi Odbora za predloge, po izvršenom konstituisanju, pristupili su proučavanju podnetih predloga III. Glavni Skupštini, po svestranoj proceni, čast

nam je podneti Skupštini ovaj Izveštaj. I. Predlog g. Pavla Flerea, škol. nadzornika o Učiteljskom obrazovanju. Po ovome, Odbor je mišljenja, da ga

V spomin Emeriku Držaju,

ki ga je nenadna in usodna smrt pokosila v vojaški bolnici v Sarajevu dne 9. oktobra 1923.

Emerik! Ali je res, da je morala seči moja roka po svinčniku, da Ti napiše v skromen spomin par vrstic, iz katerih bo mnogo Tvojih znancev in kolegov razbralo, da Te krije hladna bosanska zemlja! Ali bodo verjeli žalostno resnico, ki so Te poznali, da je poteptano vse, kar Te je vezalo na življenje? Spominjam se, ko si popeval z nami znano narodno pesem: »Aj, zdaj gremo, nazaj še pride-mo!« v tisti noči, ko je vlak sopihal čez slovensko mejo. Kdo bi mislil takrat, da boš ravno Ti tisti, ki ne bo prišel! Ti, ki si bil močan, dozorel mož in izkušen vojak, Ti ki si divljal tolažbo v naša zbegana srca! Nisem verjel nekaj zgodbi o hrastu, ki ga je mogočnega strela tresčila ob tla kljub temu, da je kot varuh držal svoje mogočne veje čez druga mlada, vitka drevesa. Emerik! Tudi Ti si se mi zdel takšen junak. Usoda je kruta in udarja tudi po najmočnejših, da pokaže svojo nenasično grabeljivost in prostost v izbiranju. Tako je bila pretrgana nit Tvojega življenja.

Videlo se je, kako si bil priljubljen pri četi. Vsi brez izjeme smo stopali nemi in zatopljeni v počasnem tempu vojaške godbe za Tvojo krsto na sarajevsko pokopališče, tja na holmec obraščen z vrbam žaluškami. Jesensko solnce je pripekalo, drevesa so stala iha s porume-

nelim listjem, kakor bi prislukovala besedam, ki Ti jih je govoril kolega v slovo in skrivnostnim zvokom pesmi »Vigred se povrne«, ki so Ti jo zapeli slovenski fantje.

Emerik! Ni bilo slišati glasnega plakanja, ko so udarjale grude v zadnji ro-zdrav na Tvojo krsto, a stopile so solze v oči vojakov. Spoznal sem iz tega tihega plakanja, koliko si pomenil v naši sredi.

Teško smo prenesli vest o Tvoji žalostni usodi mi vojaki, ki po svoji misli ne smemo poznati bridkosti, žalosti in težav, koliko težje prenašajo Tvoji starši in zvesta zaročenka, da Te ne vidijo nikdar več ter da je pretrgana ljubez, ki si jo gojili, kakor zlato rožo še tukaj v okrilju resnega in trdega kasarniškega življenja! Teško bo verjela deca na Ježici, da je izgubila svojega učitelja in da ji niti ne bo dano obiskati Tvojega groba.

Emerik! Kdo bo gojil še tako veliko ljubez pri naši deci do slovenske zemlje, kakor si jo ravno Ti. Še en dan pred smrtjo si govoril kolegom, da boš ljubljil slovensko zemljo, ko se vrneš. Usoda je kruta in Ti ni niti bila toliko mila, da bi se Tvoje trudno telo odpočilo pod njo. S svojim vzgledom si nas učil ljubezni do rodne zemlje, gotovo bo ostal na Tebe v nas neizbrisen spomin, v vseh onih, ki nam bo dano, da se vrnemo. Zato Emerik, rahla Ti bosanska zemlja, Tvojim staršem in zaročenki pa iskreno sožalje!
Bogdan Juranič.